

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (адміністративно-правовий аспект)

© Люблін В. Д., 2014

Розглядаються деякі проблемні питання єдиної державної системи цивільного захисту України на основі чинного адміністративного законодавства України з використанням новітніх методологічних підходів та керуючись науковими напрацюваннями.

Ключові слова: цивільний захист України; надзвичайні ситуації, адміністративно-правовий аспект.

В. Д. Люблін

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ (адміністративно-правовой аспект)

Рассматриваются некоторые проблемные вопросы единой государственной системы гражданской защиты Украины на основе действующего административного законодательства Украины с использованием новейших методологических подходов и руководствуясь научными наработками.

Ключевые слова: гражданская защита Украины; чрезвычайные ситуации, административно-правовой аспект.

V. D. Lublin

SOME PROBLEM ASPECTS OF CIVIL PROTECTION (administrative-legal aspect)

The article deals with some problems unified state civil defense system in Ukraine based on existing administrative legislation of Ukraine with advanced methodological approaches and guided scholarly achievements.

Key words: civil protection of the Ukraine, emergencies, administrative-legal aspect.

Кожен громадянин, відповідно до Конституції України, має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха, застосування зброї та на вимогу гарантованого забезпечення реалізації цього права від органів виконавчої влади, керівників підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності і підпорядкування [1]. Конституція України не лише приєдналася до європейського бачення цього питання, а й визначила зміст і спрямованість функціонування нашої держави, принцип усієї практичної діяльності усіх органів та посадових осіб. Усвідомлення цього спонукало Верховну Раду України схвалити в кінці 2012 р. Кодекс цивільного захисту України [2].

Держава, як гарант цього права, створює і розвиває Єдину державну систему цивільного захисту. Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється

єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок.

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідацію їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Цивільний захист забезпечується з урахуванням особливостей, визначених законом України “Про основи національної безпеки” від 19 червня 2003 р., суб’єктами, уповноваженими захищати населення, території, навколишнє природне середовище і майно, згідно з вимогами цього Кодексу, – у мирний час, а також в особливий період – у межах реалізації заходів держави щодо оборони України [3].

Координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту у межах своїх повноважень здійснюють:

- 1) Рада національної безпеки і оборони України;
- 2) Кабінет Міністрів України.

В основу складових цих відносин покладені такі основні принципи:

- гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров’я та власності;
 - комплексного підходу до виконання завдань цивільного захисту;
 - пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров’я громадян;
 - максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій;
 - централізації управління, єдиноначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни
- Оперативно–рятувальної служби цивільного захисту, аварійно–рятувальних служб;
- гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;
 - добровільності – у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов’язаних з ризиком для їхнього життя і здоров’я;
 - відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;
 - виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту для забезпечення безпеки під час проведення аварійно–рятувальних та інших невідкладних робіт.

Положення про єдину державну систему цивільного захисту, типові положення про функціональну і територіальну підсистеми затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями єдиної державної системи цивільного захисту є:

- забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;
- забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;
- навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;
- виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;
- опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;
- прогнозування і оцінка соціально–економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби у силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;
- створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;
- оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;
- захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;
- пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;
- здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;
- реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, зокрема осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;
- інші завдання, визначені законом.

На сучасному етапі формування й реалізація державної політики у сфері цивільного захисту України мають здійснюватися з урахуванням повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади. Потрібно закладати основи такої взаємодії між центральними й місцевими органами виконавчої влади, за якої повною мірою можна було б реалізувати завдання цивільного захисту. У цьому контексті пануючою має стати лише ідеологія державного будівництва, а не інтереси якоїсь однієї структури. З боку держави потрібно вжити комплекс заходів, суть яких полягає у створенні цілісної системи цивільного захисту і проведенні виваженої державної політики із цих питань, основним завданням якої є запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.

Аналіз кроків, здійснених протягом останніх років, дає змогу зробити висновок, що вони здатні забезпечити розбудову в Україні сучасної системи цивільного захисту. Однак треба мати на увазі такі проблемні елементи цього процесу.

По–перше, після прийняття Кодексу цивільного захисту України має бути повна впевненість, що цей законопроект знаходиться на тому рівні готовності, коли він зможе адекватно замінити існуючу нормативно–правову базу у цій сфері, створивши ефективнішу систему. Цей Кодекс сьогодні має схематичний характер і відсилає у визначенні конкретних питань до великої кількості додаткових нормативно–правових актів, які мають бути розроблені і затверджені Кабінетом Міністрів України, центральними, місцевими органами влади, керівниками господарюючих суб'єктів. Аналіз тексту документа дає можливість стверджувати, що йдеться про розроблення і затвердження сотень (!) нормативно–правових актів, які повинні бути узгоджені між собою та мати сенс тільки після завершення роботи з розроблення основної маси цих документів, оскільки невідомо сьогодні, кому буде підпорядкована Державна служба з надзвичайних ситуацій України з його розширеними повноваженнями, відповідними функціями, з чітким розмежуванням обов'язків, з іншими відомствами, які б здійснювали управління з цивільного захисту.

По–друге, розбудова системи цивільного захисту відповідно до Загальнодержавної цільової програми розвитку цивільного захисту потребує значних обсягів фінансування (до 2 млрд дол. США за поточним обмінним курсом). Програма розроблялась ще до початку економічної кризи в Україні, тому її реалізація у нових економічних умовах може бути проблематичною.

По–третє, розбудова нової єдиної державної системи цивільного захисту в умовах обмежених ресурсів, складності нормативно–правового врегулювання і політичної нестабільності може призвести до розпорошення ресурсів і руйнації тих окремих елементів наявної системи, що довели свою ефективність.

Саме за допомогою злагодженої взаємодії усіх складових частин механізму правового регулювання (юридичні норми, правовідносини, конкретні дії щодо реалізації прав, обов'язків, а також гарантій – засобів їх забезпечення), можливо досягти найефективнішого виконання певних завдань і функцій, які стоять перед державою та перед конкретними суб'єктами господарювання у сфері забезпечення цивільного захисту України.

1. Конституція України: станом на 1 грудня 2014 року / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: [www/zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua). 2. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: [www/zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua). 3. Про основи національної безпеки: закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.